

ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ АМАТОРСЬКИХ КОЛЕКТИВІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

ART CERAMICS AS A FUNDAMENTAL COMPONENT OF PROFESSIONAL CULTURE FORMATION OF FUTURE LEADERS OF AMATEUR TEAMS OF DECORATIVE AND APPLIED ARTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

У статті актуалізована доцільність використання художньої кераміки під час формування професійної культури майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва, в навчальних закладах фахової передвищої освіти мистецького спрямування. Ідея розвитку сучасної української мистецької освіти. Удосконалення вже набутого через осучаснення навчання з використанням новітніх засобів та технологій. Виготовлення з використанням 3D моделювання виробів: тарілок, чашок, предметів інтер'єру, ваз та малої пластики.

Мета статті прослідкувати вплив художньої кераміки на формування професійної культури майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва.

В результаті розглянуто педагогічні умови які забезпечать цілісне формування професійної культури у фахівця який оперуватиме методами та інтерпретаціями традиційних орнаментів, форм та кольорів України. Також зможе застосовувати новітні технології в розробці дизайну та виготовлення керамічних виробів.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше розглянуто застосування художньої кераміки як основоположної складової у формуванні професійної культури майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва та вперше запропоновано застосувати теоретичні й практичні знання з комп'ютерного моделювання при виготовленні виробів за допомогою керамічної маси в майстернях фахових вищих коледжів мистецтв.

Практична цінність полягає в тому, що майбутній фахівець буде компетентно сформованим та затребуваним у своїй галузі. Він зможе навчити ручному ліпленню, моделюванню в комп'ютерних програмах, «друку» власних ідей на спеціальних 3D принтерах, до випалювальної обробки та після випалювальної обробки, застосуванні текстур та використання кольору в поливах. Як самостійно організувати виробництво сучасного керамічного посуду чи керамічного оздоблення в інтер'єрах та екстер'єрах.

Ключові слова: художня кераміка, професійна культура, керівник аматорського колективу, педагогічні умови, IT.

The article updates the expediency of using artistic ceramics during the formation of the professional culture of future leaders of amateur collectives of decorative and applied arts, in educational institutions of professional pre-higher education in the art direction. The idea of development of modern Ukrainian art education. Improvement of what has already been acquired through the modernization of education using the latest tools and technologies. Production using 3D modeling of products: plates, cups, interior items, vases and small plastics.

The purpose of the article is to trace the influence of artistic ceramics on the formation of the professional culture of future leaders of amateur collectives of decorative and applied arts.

As a result, the pedagogical conditions that will ensure the integral formation of professional culture in a specialist who will operate with the methods and interpretations of traditional ornaments, forms and colors of Ukraine have been considered. He will also be able to apply the latest technologies in the development of design and manufacture of ceramic products.

The scientific novelty consists in the fact that for the first time the use of artistic ceramics as a fundamental component in the formation of the professional culture of future leaders of amateur collectives of decorative and applied arts was considered, and for the first time it was proposed to apply theoretical and practical knowledge of computer modeling in the manufacture of products using ceramic mass in the workshops of specialists higher art colleges.

The practical value is that the future specialist will be competently formed and in demand in his field. He will be able to teach manual sculpting, modeling in computer programs, «printing» of own ideas on special 3D printers, before firing and after firing, applying textures and using color in watering. How to independently organize the production of modern ceramic tableware or ceramic decoration in interiors and exteriors.

Key words: artistic ceramics, professional culture, head of the amateur team, pedagogical conditions, IT.

УДК

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.2.39>

Тетянін І.О.,

аспірант кафедри культурології
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Підготовка майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва у закладах фахової передвищої освіти мистецької освіти потребує новітніх ефективних шляхів, наукових та педагогічних умов для формування професійної культури та нових поглядів, майбутніх, використовуючи

старовинні прийоми кераміки та вміло пристосовувати їх до сучасних вимог. Тобто, не відриваючись від традицій, національної керамічної спадщини, створювати нові актуальні твори декоративно-прикладного мистецтва засобами кераміки.

На зараз не має в Україні сучасної навчальної бази на основі фахового вищого коледжу яка дала

основи в 3D моделюванні керамічних виробів. Це значно посилено попит до них та дало змогу вивести на ринок вітчизняні керамічні вироби, і це своєю чергою стимулювало майбутніх фахівців займатись цією справою, що своєю чергою дало поштовх до нових ідей та методів за рахунок молоді яка опанувала та потім вже своєю чергою навчила б все нових та нових майстрів, так би мовити, керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва.

Отже, у процесі формування професійної культури майбутніх керівників авторських колективів декоративно-прикладного мистецтва до застосування кераміки педагогічній практиці є необхідними обставинами, які забезпечать ефективний розвиток цілісно сформованої професійної культури майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Художня кераміка як основоположна складова формування професійної культури майбутніх керівників декоративно-прикладного мистецтва стала головним предметом наукових досліджень І. Тетяніна [1], В. Радкевич [2], О. Піддубної [3].

Безперечно, результат професійної підготовки залежить від педагогічних умов. Термін «педагогічні умови» був предметом дослідження Ю. Костюшко, К. Дубич, Н. Житник, та інших. Однак проблема дієвих педагогічних умов для формування професійної культури майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва у професійній фаховій підготовці та набуття ними компетентностей з кераміки ще не була досліджена. Вказана причина стала основою під час написання статті.

Від професіоналізму, досвіду, професійної спостережливості, педагогічної обізнаності та здібностей викладачів залежить ефективність використання освітніх ресурсів у професійному середовищі фахових передвищих навчальних закладів для формування зрілої особистості майбутніх фахівців. Бачення, здатність аналізувати проблемні ситуації в навчальній діяльності та вміти створювати ці ситуації з педагогічною метою.

Педагогічне моделювання як основу освітніх процесів розглядають у своїх публікаціях С. Гончаренко, О. Дахін, О. Іваницький, І. Непрокіна, О. Новиков, Л. Фридман та ін. Наукові основи розробки моделей та моделювання у професійній підготовці викладача вищої школи розглядаються в дослідженнях Н. Волкової, К. Гнезділової, О. Пехоти, В. Пікельної та ін.

Дослідники використовують методи моделювання для проектування освітніх процесів, розробки навчальних проектів і формування практико-орієнтованого змісту професійної підготовки в рамках дослідницьких завдань, визначених їхніми науковими інтересами. У сфері дослідження питань фахової передвищої освіти в умовах інтенсивних

динамічних процесів суспільного життя необхідно розробити теоретико-методологічні основи самоорганізованого ситуативного навчання професійної діяльності майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва, спрямовані на забезпечення того, щоб фахівці були повністю та ефективно підготовлені до професійної діяльності дуже важливо [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не висвітлено проблему формування професійної культури у майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва за допомогою художньої кераміки.

Метою статті є формування професійної культури у майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва за допомогою комплексу відповідних педагогічних умов з використанням художньої кераміки, які підвищать результативність професійної підготовки, пошук шляхів реалізації сформованого комплексу педагогічних умов.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні глобалізаційні процеси, потреби ринку, стан суспільства вимагають перебудови освітнього процесу, а ідея модернізації та націоналізації сучасної мистецької освіти спричиняє науковий інтерес до професійної підготовки фахівців з декоративно-прикладного мистецтва. Ідея розвитку сучасної української мистецької освіти полягає у поєднанні національних традицій з новітніми технологіями, теоретичних знань із практичною діяльністю.

Тому, аналізуючи науково-педагогічну літературу та сучасні тренди, можна відзначити, що нині особливого значення набуває пошук найбільш дієвих педагогічних умов, необхідних для формування у майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва компетентностей з художньої кераміки. Важливо виявити такі педагогічні умови професійної підготовки до застосування традиційної народної кераміки, за яких усі зазначені вище компоненти б взаємодіяли. Насамперед роз'яснимо, що таке традиційна народна кераміка.

Українська традиційна народна кераміка – це велика частина нашої культури, яка має довгу та надзвичайно цікаву історію. Традиційні візерунки, оригінальний орнамент, різноманіття форм і кольорів, притаманних лише певному регіону.

На передачу цих знань і повинна бути зорієнтована фахова передвища педагогічна мистецька освіта, на культурний та особистісний розвиток художника декоративно-прикладного мистецтва, на національних традиціях та сучасних технологіях, метою і кінцевим результатом якого має стати готовність до професійної діяльності. Головна мета та завдання художньої кераміки – це свідомо інтерпретація художниками-керамістами національних

традицій та пошук авторського стилю, опираючись на досвід поколінь. Для реалізації ідей професійної підготовки керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва до застосування художньої кераміки необхідно створити певні педагогічні умови у закладах фахової передвищої мистецької освіти.

Зміст художньої кераміки в майстерні кераміки коледжу:

- організація теоретичної подачі матеріалу (інформація зі спеціалізованих книг, слайд-шоу, відео лекції);

- організація робочих місць для малювання та ліплення майбутніх керамічних виробів;

- до випалювальна обробка, фарбування та глазурування;

- випалювання та після випалювальна обробка виробів (усунення дефектів патьоків поливи та ін).

Дослідивши зміст художньої кераміки, ми виділили педагогічні умови, які, на нашу думку, позитивно вплинуть на здобувачів освіти та забезпечать успішне формування професійної культури майбутніх керівників декоративно-прикладного мистецтва у професійній фаховій підготовці та розвиток компетентностей у майбутніх художників-керамістів та керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва з використанням художньої кераміки як основоположного складника у процесі фахової підготовки.

Мотивація є основною силою та важливим поштовхом до всіх починань та майбутніх звершень. Мотивація – «механізм запуску» будь-якої діяльності (праці, спілкування, пізнання). Якщо немає перемог та звершень, то мотивація згасає, що негативно впливає на виконання певної діяльності. Окрім потреб, бажання, мети, мотивів, інтересів, мотивація також спонукає та активує людську діяльність.

Тому вирішено виділили такі організаційно-педагогічні умови, як:

- створення та розвиток власного бренду, який виділить із потоку конкурентів який спонукатиме розвитку підприємницького складника – від самопрезентації до формування особистої стратегії розвитку художника-кераміста;

- активізація мотивації здобувачів освіти до пізнавальної діяльності та самоосвіти в рамках самостійних робіт, виховання самостійної діяльності майбутніх фахівців із художньої кераміки внаслідок використання новітніх технологій, матеріалів та комп'ютерних програм;

- створення середовища для підвищення мотивації до педагогічної підготовки майбутнього керівника аматорського колективу декоративно-прикладного мистецтва через призму художньої кераміки;

- вивчаючи особливості регіональних осередків керамічного мистецтва в Україні та співп-

рацюючи з народними майстрами, оперувати основними методами художньої інтерпретації національних надбань та сформувані та розвинути вміння з художньої кераміки заклавши базу.

Першою нашою педагогічною умовою професійної підготовки майбутніх керівників аматорських колективів з декоративно-прикладного мистецтва з використанням художньої кераміки є впровадження модулів з розвитку підприємницької діяльності, створення автентичної продукції національного сувенірного виробництва, самопрезентації та створення авторського бренду. Навчання повинно включати моделювання особистих навичок. Після навчання сучасні художники-керамісти повинні володіти знаннями та навичками мистецтва, технологій та національного дизайну та вміло використовувати набутий фундамент для розвитку власних брендів та підкорення нових вершин галузі.

Варто зазначити, що суть вищезазначених умов навчання полягає у зміні негативного чи байдужого ставлення майбутніх майстрів до народних зразків, національних надбань, сучасних технологій та інновацій, до свідомого та успішного навчання.

Другою нашою педагогічною умовою професійної підготовки майбутніх керівників аматорських колективів з декоративно-прикладного мистецтва у процесі фахової підготовки з використанням художньої кераміки є: стимулювання самоосвіти, виховання у них смаку через авторське створення ними нових форм виробів та передача на них унікальних «свіжих» орнаментальних та кольорових рішень. Зацікавленість до процесу створення виробів традиційними способами такими як гончарювання та ручне ліплення згодом може перерости у розробку та перенесення в програмне середовище 3D моделінгу, це дасть змогу осучаснити витовлення керамічних творів за допомогою спеціальних 3D принтерів для керамічних мас. Сучасні фахівці з декоративно-прикладного мистецтва повинні володіти знаннями та навичками мистецтва, технологій та національного дизайну та вміло використовувати набутий досвід для розвитку власних брендів та підкорення нових вершин галузі.

Варто зазначити, що суть вищезазначених умов навчання полягає у зміні негативного чи байдужого ставлення майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва до народних зразків, національних надбань, сучасних технологій та інновацій, до свідомого та успішного навчання.

Впровадження інформаційно-цифрових технологій значно оптимізувало навчальний процес. Одним із найефективніших способів організації освітніх заходів є використання 3D моделювання творчих проєктів та їх подальша презентація у внутрішньому чи зовнішньому середовищі.

Впровадження ІТ-технологій у професійну підготовку має багато переваг для сучасних художників-керамістів, таких як творча візуалізація (розвиток конструктивного мислення), оперативність (швидка зміна ідей, розвиток композиційного мислення), мобільність і сильна мотивація (відчуття необхідності) і розуміння (сучасних творів керамічного мистецтва) [7, с. 40].

Розглянемо докладніше третю умову – створити мотивоване та змістовне навчальне середовище. Мотиваційне середовище допоможе майбутнім керівникам аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва усвідомити важливість збереження та використання народних традицій і національних надбань у сучасних творах мистецтва, виробити позитивне ставлення до народних промислів та новітніх технологій, підвищити рівень майстерності, сформулювати мету навчання та опанування професії.

Вважаю, що для посилення ентузіазму у майбутніх керівників аматорських колективів з декоративно-прикладного мистецтва у процесі фахової підготовки майстрів-керамістів доцільно прийняти «професійно орієнтований метод ситуаційного моделювання». Ситуативне моделювання – це створення ситуації, наближеної до умов професійної діяльності. Використання методів моделювання у професійній підготовці фахівців «підготовчої школи» забезпечує можливість розігрування передбачуваних або непередбачуваних ситуацій у професійно визначених функціонально-рольових діях або професійній діяльності. Вхідження в роль викладача може сформувати самоорганізаційні здібності студентів ПВНЗ на основі емпатії та методів співпраці, таких як прогнозування, планування, моделювання, здатність до аналітичної рефлексії, здатність приймати рішення, варіативність поведінки тощо.

Моделювання ситуацій самоорганізації майбутньої професійної та викладацької діяльності допомагає учасникам симуляції отримати практичний досвід: досягнення, моменти успіху, негативні вчинки чи неправильні рішення надають досвіду відповідного досвіду та формують навички виходу з різноманітних ситуацій, розвитку, уміння мобілізувати свої зусилля на вирішення завдання, виявлення гнучкості мислення та формують варіативність поведінки. Розігрування можливих життєвих ситуацій базується на таких важливих методологічних правилах, як використання відповідних методів взаємодії, врахування просторово-часових обмежень дій тощо. Тому моделювання ситуацій самоорганізації у процесі професійної підготовки здобувачів освіти, відтворення контексту майбутньої професійної діяльності (їх аналіз, проєктування способів дій та пошуку рішень, розігрування ситуацій) є основою для трансформацій та узагальнення теоретичних знань. Забезпечує

практичний досвід і безпосереднє розуміння завдань, характерних для професійної діяльності.

Педагогічний потенціал передбачуваного контексту професійної діяльності полягає в спеціально підібраних самоорганізованих ситуаційних системах (комунікативна взаємодія, функціонально-рольова поведінка, проєктивне планування, організаційна дія) в професійній діяльності здатна стимулювати ціннісно-смыслову діяльність особистісних структур свідомості студентів – суб'єктність, рефлексивність, критичність, мотивованість тощо. Особливість педагогічної технології застосування прогнозованих ситуацій самоорганізації у професійній діяльності полягає в створенні таких умов, які спрямовані на розвиток у суб'єктів діяльності гнучкості, адаптивності, швидкості реагування, прогностичності, передбачливості. Необхідність обрання оптимального варіанту дій створює потребу домислювання ситуацій, побудови різних варіантів поведінки, з яких суб'єкти ситуацій самоорганізації обирають, на їх погляд, оптимальні. Аналіз наукових праць з проблем самоорганізації професійної діяльності засвідчує, що здатність до самоорганізації не лише відтворює рівень компетентності особи, але є також важливим компонентом професіоналізму викладача «передвищої школи» [8; 9].

Такий підхід передбачає використання завдань, які дають студентам можливість активізувати творчі, підприємницькі, дизайнерські здібності для досягнення цілей і виконання поставлених завдань, тобто розробити конкретні замовлення дизайнерів внутрішнього чи зовнішнього середовища. Окреслений метод правильно використовувати під час роботи з проєктами, підключаючи здобувачів освіти до реальних замовників. Ось вони отримують завдання виготовити у власному стилі керамічні предмети (тарелі, вази, кухлі, інтер'єрний керамічний декор тощо), декоративні композиції з традиційними елементами для певного сучасного інтер'єру.

Використання даного методу підвищує професійний інтерес студентів, активізує наявні знання, закріплює навички аналізу й узагальнення, розвиває творчі здібності та підприємницьку, соціальну сторону особистості. За допомогою цього методу формується фахівець, який готовий до реальних умов та обов'язково буде затребуваним спеціалістом після закінчення навчання.

Вивчаючи техніки створення, особливості регіональних осередків керамічного мистецтва в Україні та декорування глиняних виробів за традиційними мотивами регіональних гончарних осередків України співпрацюючи з народними майстрами, це забезпечить розвиток компетентностей та сформує вміння використовувати та втілювати народні традиції, національні надбання у фаховій діяльності.

Методи «інтерпретація» та «стилізація» покликані розвивати тонке світосприйняття та творчість, змушуючи видимі декоративні прийоми (ритування, димлення, молочіння, фляндрівка тощо), стилістичні особливості та орнаменти переосмислювати та виражати по-новому.

На переконання В. Радкевича, від майбутнього фахівця необхідна не лише висока технічна майстерність, а й свідоме творче ставлення до своєї художньої діяльності та її результатів, глибоке проникнення в художню культуру народних промислів, якими він займається. Праці, знання тенденцій розвитку сучасного декоративно-прикладного мистецтва українського народу [2 с. 420].

Тому «зв'язаний» підхід відкриває найбільші можливості. «Асоціація» – це творчий метод, який створює сучасні твори керамічного мистецтва з емоційністю, енергією та відчуттям оригінальності шляхом переосмислення всієї отриманої інформації. Нам імпонує вислів «Чим глибше засвоює художник місцеві традиції, тим яскравіше виявляється його творча індивідуальність».

Усе це підтверджує нашу точку зору: поєднання професійного мистецтва з регіональними та національними традиціями є найперспективнішим шляхом розвитку художнього керамічного мистецтва у процесі формування професійної культури майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва.

Висновки. На основі аналізу та узагальнення науково-педагогічної літератури в даній статті описано найбільш ефективні умови навчання майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва для формування компетентностей з кераміки, зокрема: стимулююче та ціннісне середовище, дослідницька характеристика регіональний центр мистецтва кераміки України, володіння основними прийомами художньої інтерпретації національних надбань, використання новітніх технологій, матеріалів та комп'ютерних програм, розвиток підприємницького складника.

Отже, розгляд художньої кераміки як основоположної складової формування професійної

культури майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва у процесі фахової підготовки дозволив досягти значних педагогічних здобутків у становленні художньої кераміки в закладах фахової передвищої освіти, але залишається ще багато проблем, які потребують вирішення та вивчення. У перспективі плануємо включити комплекс педагогічних умов у повноцінну модель підготовки майбутніх керівників аматорських колективів декоративно-прикладного мистецтва до застосування кераміки у професійній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Тетянін І., Медведєва Ю., Долгова А. Доцільність використання художньої кераміки як невід'ємної складової компетентностей майбутніх фахівців. м. Переяслав, 27 листоп. 2020 р.
2. Радкевич В. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю : Монографія. Київ, 2010. 420 с.
3. Піддубна О. Розвиток творчого потенціалу майбутніх вчителів образотворчого мистецтва засобами народного мистецтва. Професійно-художня освіта України. 2007. № 4. С. 132–135.
4. Мирончук Н. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. Рівне, 2017. С. 145–149.
5. Роїк Ю. Використання інформаційних технологій у етнодизайну кераміки. Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці : зб. матеріалів IV Міжнар. науково-практ. конф. Київ, 2020. С. 216.
6. Винославська О. Дослідження впливу ІКТ на самоорганізацію і саморозвиток особистості. Вісник НТУУ «КПІ». філософія. психологія. педагогіка. 2014. № 2. С. 47–54.
7. Дуднік Н. Уміння професійної самоорганізації як засіб підвищення адаптованості першокурсників до умов навчання у вищій школі. Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2009. № 25. Ч. 4. С. 81–88.
8. Колпаков В. Самоменеджмент як фактор підготовки людини до життя в сучасному суспільстві. Вісник післядипломної освіти. 2014. № 12. С. 90–104.